

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING
JIZZAX FILIALI

**ZAMONAVIY INNOVATSION
TADQIQOTLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR
RESPUBLIKA ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI
TO'PLAMI**

**15-16-MAY
2026-YIL**

**Google
Scholar**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB
MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR
VA ISTIQBOLLAR**

*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2026-yil 15-16-may)*

JIZZAX-2026

O'SMIRLARDA AGRESSIV XULQ-ATVOR NAMOYON BO'LISHI VA KORREKSIYASI

Sattorova Mahliyo Burxanovna

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali
o'qituvchisi

makhliyosattorova87@gmail.com

Muxtorova Mo'tabar Lochinbek qizi, Rajabova Gulmira Abdusamat qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti
Jizzax filiali talabasi

toxirbekmuxtorov122@gmail.com, gulmiraxonimrajabova@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'smirlik davrida agressiv xulq-atvorning shakllanish sabablari, uning psixologik xususiyatlari hamda korreksiya usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, agressiyani kamaytirishda samarali psixologik yondashuvlar yoritiladi.

Kalit so'zlar: o'smirlik davri, agressiya, xulq-atvor, psixologik korreksiya, deviant xulq.

O'smirlik davri inson rivojlanishining murakkab va ziddiyatli bosqichlaridan biri bo'lib, unda biologik, psixologik va ijtimoiy o'zgarishlar intensiv kechadi. Mazkur davrda shaxsda o'z-o'zini anglash, mustaqillikka intilish va ijtimoiy mavqeini belgilash jarayonlari kuchayadi. Shu bilan birga, emotsional beqarorlik va ichki ziddiyatlar natijasida agressiv xulq-atvorning namoyon bo'lishi kuzatiladi. Psixologiyada agressiya boshqalarga jismoniy yoki ruhiy zarar yetkazishga qaratilgan xatti-harakat sifatida izohlanadi. O'smirlarda agressivlik ko'pincha o'zini tasdiqlashga bo'lgan ehtiyoj va atrof-muhit bilan munosabatdagi muammolar natijasida yuzaga keladi.[1]

Agressiv xulq-atvorning shakllanishida bir qator omillar muhim rol o'ynaydi. Avvalo, oilaviy muhitning ta'siri katta bo'lib, ota-onalar o'rtasidagi nizolar, tarbiyadagi nomuvofiqlik, haddan tashqari nazorat yoki befarqlik o'smir ruhiyatida salbiy aks etadi. Ijtimoiy omillar, jumladan tengdoshlar guruhi va ommaviy axborot vositalari ham agressiv xatti-harakatlarning shakllanishiga sabab bo'ladi. Bundan tashqari, o'smirning individual-psixologik xususiyatlari, ya'ni past o'zini baholash, xavotir va frustratsiya holatlari agressiyani kuchaytiradi. Biologik jihatdan esa gormonal o'zgarishlar va asab tizimining rivojlanishidagi o'ziga xosliklar agressivlik darajasiga ta'sir ko'rsatadi. [3]

O'smirlarda agressiya turli shakllarda namoyon bo'ladi. Jismoniy agressiya urish, itarish kabi harakatlarda ko'rinsa, verbal agressiya haqoratli so'zlar orqali ifodalanadi. Passiv agressiya yashirin qarshilik shaklida namoyon bo'lib, topshiriqlarga bo'ysunmaslik yoki e'tiborsizlik bilan xarakterlanadi. Ayrim hollarda autoagressiya, ya'ni o'ziga zarar yetkazishga qaratilgan xatti-harakatlar ham uchraydi. Bu holatlar o'smirning ichki ruhiy muammolari mavjudligini ko'rsatadi.

Agressiv xulq-atvorni korreksiya qilishda kompleks yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Psixologik treninglar orqali o'smirda emotsiyalarni boshqarish, nizolarni hal etish va samarali muloqot ko'nikmalari shakllantiriladi. Individual psixologik

maslahatlar o'smirning ichki kechinmalarini aniqlash va ularni bartaraf etishda muhim vosita hisoblanadi. Oila bilan ishlash ham alohida ahamiyatga ega bo'lib, otalarning psixologik savodxonligini oshirish orqali muammoning ildiziga ta'sir ko'rsatiladi. Shuningdek, o'smirni sport, ijodiy faoliyat va ijtimoiy loyihalarga jalb etish uning energiyasini ijobiy yo'nalishga yo'naltiradi.

O'zbekiston Respublikasida yoshlar, jumladan o'smirlarning psixologik salomatligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va ularning ijtimoiy faolligini oshirish to'g'risida"gi PF-6017-son Farmoni (2020-yil 30-iyun) yoshlar bilan ishlash tizimini takomillashtirish, ularning psixologik muammolarini erta aniqlash va profilaktika qilishga qaratilgan muhim hujjat hisoblanadi.

Shunday qilib, o'smirlik davrida agressiv xulq-atvorning yuzaga kelishi ko'p omilli jarayon bo'lib, uni kamaytirish uchun psixologik, oilaviy va ijtimoiy yondashuvlarni uyg'un holda qo'llash zarur. Agressiyani o'z vaqtida aniqlash va to'g'ri korreksiya qilish o'smir shaxsining sog'lom rivojlanishini ta'minlaydi.

Agressiv xulq-atvorni o'rganishda yana bir muhim jihat bu neyropsixologik omillar hisoblanadi. Ba'zi tadqiqotlarga ko'ra, miya faoliyatidagi emotsiyalarni boshqaruvchi qismlar (xususan, frontal bo'lim) yetarlicha rivojlanmagan yoki sust ishlagan hollarda o'smirlar impulsiv harakatlarga ko'proq moyil bo'ladi. Bu esa fikrlamasdan turib tezkor agressiv javob berishga olib keladi.[4]

Shuningdek, agressiya kuzatuv orqali o'rganiladigan xulq ekanligi ham ilmiy jihatdan tasdiqlangan. O'smir atrofida ko'rgan har qanday tajovuzkor xatti-harakatni (oilada, maktabda yoki internetda) normal holat sifatida qabul qilishi va uni takrorlashi mumkin. Bu jarayon ijtimoiy o'rganish nazariyasiga asoslanadi.

Agressiv xulqning yana bir muhim sababi - bu adekvat emotsional qo'llab-quvvatlashning yetishmasligi. O'smir o'z muammolarini ochiq aytish imkoniga ega bo'lmasa, ichki hissiyotlar to'planib boradi va bu oxir-oqibat agressiv portlashga olib keladi. Shu sababli psixologik xavfsiz muhit yaratish juda muhim.

Bundan tashqari, o'smirlarda agressiya ko'pincha adolatsizlik hissi bilan ham bog'liq bo'ladi. Agar u o'zini kamsitilgan, noto'g'ri baholangan yoki adolatsiz munosabatga duch kelgan deb hisoblasa, u bunga nisbatan agressiv reaksiyalar bilan javob qaytarishi mumkin.[5]

Zamonaviy yondashuvlarda agressiv xulqni kamaytirishda ijtimoiy-emotsional ta'lim (SEL) tizimi qo'llaniladi. Bu yondashuv o'smirlarga o'z emotsiyalarini tanish, boshqarish, empatiya (boshqalarni tushunish) va ijtimoiy muammolarni tinch yo'l bilan hal qilishni o'rgatadi.

Shuningdek, guruh terapiyasi ham samarali usullardan biri hisoblanadi. Guruh ichida o'smirlar o'z tajribalarini bo'lishadi, boshqalarni tinglashni o'rganishadi va konfliktli vaziyatlarni tinch hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Agressiyani kamaytirishda ijtimoiy ijobiy rol modellarining mavjudligi ham muhim. O'smirlar uchun o'qituvchi, sportchi yoki yetakchi shaxslar ijobiy namuna bo'lsa, ular o'z xulqini shu modelga moslashtirishga harakat qiladi.

Yana bir muhim jihat — bu bo'sh vaqtni to'g'ri tashkil etish. Maqsadsiz, nazoratsiz bo'sh vaqt agressiv xulqni kuchaytiradi. Aksincha, sport, kitob o'qish, ijodiy mashg'ulotlar va jamoaviy faoliyatlar o'smirni ijobiy tomonga yo'naltiradi.

Xulosa: o'smirlarda agressiv xulq-atvor murakkab va ko'p omilli psixologik hodisa hisoblanadi. U biologik o'zgarishlar, hissiy beqarorlik, oilaviy muhit, ijtimoiy munosabatlar hamda zamonaviy axborot ta'siri natijasida shakllanishi mumkin. Agressiya ko'pincha o'smirning ichki kechinmalari, tushunilmaganlik hissi va stressga javob reaksiyasi sifatida yuzaga chiqadi.

Bunday xulq-atvor o'z vaqtida aniqlanmasa, u o'smirning shaxsiy rivojlanishiga, o'qish jarayoniga va ijtimoiy munosabatlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli agressiv xulqni faqat jazolash orqali emas, balki tushunish, tahlil qilish va ilmiy asoslangan psixologik yondashuvlar orqali bartaraf etish zarur.

O'smirni to'g'ri yo'naltirishda oila, maktab va psixologik xizmatlarning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Mehr-oqibatga asoslangan tarbiya, ijobiy muhit, emotsional qo'llab-quvvatlash hamda to'g'ri tashkil etilgan bo'sh vaqt faoliyatlari agressivlik darajasini kamaytirishga yordam beradi.

Umuman olganda, har bir o'smirda individual yondashish, uning ichki dunyosini tushunish va ijobiy shaxs sifatida rivojlanishiga sharoit yaratish jamiyat uchun sog'lom va barkamol avlodni shakllantirishning asosiy omillaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2002.
2. Davletshin M.G'. Yosh davrlar psixologiyasi. – Toshkent, 2004.
3. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: Fan, 2010.
4. Nishonova Z.T. Rivojlanish psixologiyasi. – Toshkent, 2012.
5. Qodirov B.R. Shaxs psixologiyasi. – Toshkent, 2015.
6. To'xtaboyev N. Deviant xulq-atvor psixologiyasi. – Toshkent, 2016.
7. Ismoilov A.A. Psixologik trening asoslari. – Toshkent, 2018.
8. Abduqodirov A.X. Amaliy psixologiya. – Toshkent, 2019.
9. Xasanov R.R. Oila psixologiyasi. – Toshkent, 2017.
10. Yo'ldoshev S.S. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. – Toshkent, 2013.